

Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan lausunto KULUTTAJANSUOJA- JA ASIAKKAANSUOJASÄÄNTELYN UUDISTAMISESTA

Tässä lausunnossa Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta (jatkossa lääketieteellinen tiedekunta) tuo esiin yhteneväisen näkemyksen HUS kuntayhtymän kanssa julkisen terveydenhuollon ja erityisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) näkemykset kuluttajansuoja- ja asiakkaansuojalainsäädännön uudistamiseksi tehtyihin ehdotuksiin.

1. Lääketieteellinen tiedekunta ei kannata kuluttajansuojalainsäädännön laajentamista julkisiin palveluihin kuten sosiaali- ja terveystalouteen. Kyse on universaaleista ei-taloudellisista julkisyhteisön vastuulle kuuluvista palveluista. Julkinen terveydenhuolto on velvollinen hoitamaan erilaisissa tilanteissa terveydenhuoltolain mukaiset lakisääteiset velvoitteensa. Julkinen terveydenhuolto ei voi valita potilaitaan. Yksilönoikeuksien varmistaminen kuluttajansuojan kautta ei sovi julkisten viranomaisten järjestämistä olevien lakisääteisten perustuslailla turvattujen palvelujen järjestämiseen.
2. Lääketieteellinen tiedekunta ei näe, että olisi olemassa sellaista oikeusturvan puutetta, johon ehdotettu sääntely vastaisi. Suomessa on jo nyt olemassa hyvin kattavasti julkisyhteisöjä ohjaavaa ja sitä kautta yksilön oikeuksia suojaavaa lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas voi jo nykyisellään ajaa asiaansa esimerkiksi palveluntuottajalle tehtävän muistutuksen, usealle eri viranomaiselle (esim. Aluehallintovirastot, Valvira, Eduskunnan oikeusasiamies, Tietosuojavaltuutettu) tehtävien kantelujen, Potilasvahinkokeskukselle tehtävän potilasvahinkoa koskevan korvaushakemuksen ja joissain tapauksissa hallinto-oikeudelle tehtävän kanteen avulla. Valvovilla viranomaisilla on myös jo nyt olemassa aitoja puuttumismahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä järjestäjien että palveluntuottajien toimintaan. Mahdollisesti tarvittava oikeussuojan kehittäminen tulee toteuttaa terveydenhuollon erityislainsäädännön yhteydessä.
3. Potilasvakuutuslainsäädäntö menettelyineen on aikanaan luotu vaihtoehdoksi kuluttajansuojalain mukaisille menettelyille terveydenhuollossa. Potilasvakuutuslainsäädännössä on muun ohella keskeistä se, että potilasvahingoista voidaan ilmoittaa potilasvakuutuskeskukselle, mutta samalla ei etsitä henkilöä/henkilöitä, jotka syyllistyivät vahingon aiheuttamiseen. Ehdotettu lainsäädäntö saattaa johtaa syyllisten hakemisen lisääntymiseen. Tämä sisältää valitettavasti riskin myös terveystalouteen laadun huonontumiseen. Julkisessa terveydenhuollossa on pitkällisen työn tuloksena saatu kulttuurista muutettua siten, että havaituista ongelmista ja läheltä piti tilanteista ilmoitetaan avoimesti HaiPro- järjestelmän kautta. Tämän vuoksi havaittuihin ongelmiin ja läheltä piti tilanteisiin saadaan tehtyä korjaukset viipymättä.
4. Kuluttajansuojaviranomaisten suppeakin toimivallan ulottaminen julkisiin lakisääteisiin hyvinvointipalveluihin johtaa viranomaismenettelyjen ja oikeusturvajärjestelmien päällekkäisyyksiin ja lisäresussitarpeisiin kunnissa ja kuntayhtymissä.
5. Se mikä katsotaan julkisten terveystalouteen virheeksi jää säädosluonnoksessa epäselväksi. Sairaanhoitopiirien kuntayhtymät tuottavat Suomessa vaativimmat terveydenhuollon palvelut. Mikä on hyväksyttävää riskinottoa vaikeasti sairaan potilaan hoidossa suhteessa mahdolliseen negatiiviseen hoitotulokseen (esim. kokeellinen syöpähoito). Onko virhe, jos hoidossa tapahtuu (väistämätön) komplikaatio. Miten tulkitaan viivästystä kiireellisessä yhteispäivystyksessä pandemian aikana? Virhe on ehdotuksen mukaan kyseessä myös silloin, jos palvelua ei ole tuotettu ostopalvelusopimuksen mukaisesti. Potilas ei ole osapuolena

ostopalvelusopimuksissa ja epäselvää, mitkä virheet olisivat ehdotuksessa tarkoitettuja virheitä.

6. Asiakasmaksulakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maksu tulisi jättää perimättä tai sitä tulisi alentaa palvelun virheen perusteella. Julkisista terveyspalveluista perittävät maksut ovat kohtuulliset ja niitä koskee myös vuosittainen maksukatto. Todettakoon, että potilasvahinkotilanteissa potilasvakuutus kattaa myös perittävät asiakasmaksut.

Mahdolliset asiakasmaksulain uudistukset tulisi arvioida asiakasmaksulain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Koska lääketieteellinen tiedekunnannäkemyksen mukaan ehdotettua lakia ja lainsäädännön muutoksia ei tulisi lainkaan säätää ja valmistella, lääketieteellinen tiedekunta ei katso aiheelliseksi lausua lakiluonnoksen sisällöstä pykäläkohtaisesti tarkemmin.

Risto Renkonen
Dekaani
Läketieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto